

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

AYDIN GELLEÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/18910)

Karar Tarihi: 5/9/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 20/3/2025 - 32847

Başvuru Numarası : 2018/18910

Karar Tarihi : 5/9/2024

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Raportör : Derya ATAKUL
Başvurucu : Aydın GELLEÇİ
Vekili : Av. Süleyman ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yerel bir gazetede yayımlanan köşe yazısına karşı düzeltme ve cevap talebinin mahkemece kabul edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

6. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte Karadeniz Bölgesi'nde yayın yapan Günebakış gazetesinin sorumlu yazı işleri müdürüdür.

8. Anılan gazetenin 26/3/2018 tarihli nüshasında A.Ö. tarafından "Cumhurbaşkanı Yeni Bir Şey Söylemedi" başlıklı bir köşe yazısı yayımlanmıştır. Köşe yazısı şöyledir:

"AK Parti Trabzon İl Kongresi Afrin Zaferi'nin gölgesinde ve muhteşem bir heyecan içinde geçti. Kongreyle ilgili ortak kanaat 'Güzel hazırlandı, iyi bir organizasyon yapıldı. İlçeler, kadın kolları ve gençlik teşkilâtı iyi çalıştı. Kongrenin başından sonuna kadar heyecan eksik olmadı.' şeklindeydi.

Trabzon, sosyal yapısı itibarıyla ülkenin başarılarıyla övünen ve başarısızlığıyla üzülen bir kent... Afrin Zaferi Trabzon için ayrı bir heyecan oluşturdu ve Trabzon bu heyecanı Hayri Gür Kapalı Spor Salonuna yansıttı. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan hayli memnun kaldı. Bütün bunları belirtirken Bakan Süleyman Soylu'nun ilçelerle yaptığı toplantıların ve 2 gün öncesinden başlattığı aktif çalışmanın yansımalarını da göz ardı edemeyiz. Bakan Soylu yönetsel meselelere müdahil olmadı ama kongrenin hazırlanmasına sonuna kadar müdahildi.

AK Parti İl Teşkilâtının yeni oluşumuna Milletvekili [M. B.] ile Büyükşehir Belediye Başkanı [O. F. G.] damga vurdu. Tabii ki İl Başkanı'nın her ikisiyle olan diyalogu yeni listeye açık biçimde yansıdı. Bir diğer ifadeyle ortak kanaat 'listenin tedavi edici ve kuşatıcı bir liste olmadığı bilakis daha ayrıştırıcı bir liste olduğu' yönünde... Önümüzdeki süreçte hiç şüphesiz net görülecektir.

...

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Trabzon'un beklentilerine ne kadar cevap verdiği hususuna gelince... Yedi düvelin kuşattığı Türkiye'de Afrin'le başlayıp Münbiç ve Sincar'la devam edecek olan büyük mücadelenin öne çıktığı böyle bir atmosferde elbette ki Trabzon'un yerel beklentilerini çok fazla öne çıkaramayız. Hele hele önümüzde bir Varna toplantısı gibi kritik bir eşik varken bütün gündemimizi Trabzon sorunlarına veremeyiz. Cumhurbaşkanı da vermedi zaten. Ancak şu kadarını söylemeliyiz ki Cumhurbaşkanımız Trabzon'a yeni bir şey söylemedi ve vaat etmedi.

1-Avni Aker'in yerine müze yapılması ve yeşil alan olarak kalması zaten Trabzon siyasetinin üzerinde mutabakat sağladığı bir konuydu. Bir ara Başkan [O.F.G.] eski bir bakanla el altı iş birliğine gidip bir şeyler yapmaya çalıştı ama şehir izin vermedi.

2-Trabzon'a ikinci devlet üniversitesi zaten 2015 seçimlerinde vaat edilen mega projelerinden biriydi. Hatta bir ara Bakanlar Kurulundan bile geçmişti. Yani yeni bir şey değildi.

3-Şehir hastanesi de aynı şekilde 2015 seçimlerindeki müjdeler arasında yer alıyordu. Ne yazık ki hayli geciktiğini söylemeliyiz.

4- Türkiye'nin ilk yeşil endüstri bölgesinin Trabzon'a kuruluyor olması yine 2015 yatırım vaatlerinin arasındaydı.

5-Trabzon'un heyecanla beklediği Erzincan-Trabzon demir yolu ise yine ortada kaldı. Yani Cumhurbaşkanımız yine bir tarih açıklamadı. Tek başına Erzincan-Trabzon demir yoluna verilecek bir tarih bile Trabzon'un heyecanına cevap olabilirdi ama olmadı.

6-Zigana Tüneli'nin bir yıl sonra biteceği ve yine Kanuni yolu projesinin tamamının önümüzdeki yıla kadar tamamlanacağı ifadeleri bize göre çok gerçekçi gözükmedi. Zira Zigana Tüneli'nde inşaat zaten durdu. Hem de para yokluğundan durdu. Sanırsız Sayın Cumhurbaşkanı'nın bundan haberi olmadı.

En başta ifade ettiğimiz gerçeği burada tekrar edelim. Ülke gündeminin yoğunluğu ve kritik süreçler nedeniyle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın gündeminde Trabzon çok fazla yer almadı. Yeni bir şey vaat etmedi. Eskileri hatırlatmakla yetindi. Kabul etmeliyiz ki dünya ile boğuşan bir Türkiye'de biz de zaten her şeyi Trabzon beklentilerine endekslemiyoruz. Afrin Zaferi'nin ardından Varna'yı gözliyoruz."

9. Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı O.F.G. (müşteki) haberin yayımlanmasından sonra 27/3/2018 tarihinde başvurucuya bir düzeltme ve cevap metni göndermiş ancak başvuru söz konusu metni hakaret içerdiği gerekçesiyle yayımlamayı kabul etmemiştir. Müşteki bu kez 5/4/2018 tarihinde Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak düzeltme ve cevap metninin bahsi geçen gazetede yayımlanmasını talep etmiştir. Anılan metin şöyledir:

"Yazınızda, '..AK Parti İl Teşkilâtının yeni oluşumuna Milletvekili [M.B.] ile Büyükşehir Belediye Başkanı [O.F.G.] damga vurdu. Tabii ki İl Başkanı'nın her ikisiyle olan diyalogu yeni listeye açık biçimde yansıdı. Bir diğer ifadeyle ortak kanaat 'listenin tedavi edici ve kuşatıcı bir liste olmadığı bilakis daha ayırıştırıcı bir liste olduğu' yönünde...' ifadelerini kullanmışsınız.

Masa başında planlı şekilde bölücülük, parçalayıcılık, tefrika oluşturmak ve parti bütünlüğüne saldırmak amaçlı kurgulayıp uydurduğunuz bu beyanlarınızın gözlerinizi bürüyen hırsınızın eseri olduğunu, okuyucularınızın anlayacağını hiç düşünmemişsiniz. Halbuki ihtiraslarınızın aklınızın önüne geçtiğini, aylardır süren bu tezvirat ve iftiralarınızı kamuoyunun gördüğünü idrak etmeniz beklenirdi.

Özellikle geçmişten beri Trabzon gibi tarihi bir şehri ve siyasi partileri bile yönetmeye bu olmadığı takdirde bölmeye çalışmak hususundaki rahatsız ruh halinizi bu şehirde bilmeyen yoktur.

İl teşkilatının şimdiki ve bundan önceki yapılanmalarında hiçbir isim önermediğimi, tüm mensuplarımızı siyasette bir ve beraber olduğum arkadaşlarım olarak hiç ayırt etmediğimi, bütün yöneticilerimize ve il başkanlığı yapanlara siz de tüm kamuoyu da sorabilir. Gerçi sizin sormanızı ve verilecek cevapları nasıl tersine çevirip çarpıtacağınızı Trabzon kamuoyu bilmektedir.

Ortak kanaat diye söylediklerinizin gerçek dışı bir uydurma olduğunu herkes biliyor. Listelerin açıklanmasından bir saat sonra yazdığınız bir yazıda ortak kanaat vurgusu yapmanız sizin her zamanki gibi düzmece ve tezviratçı olduğunuzu en açık biçimde göstermektedir. 1 saatte teşkilatımızın ortak kanaatini nasıl belirlediniz? Bu yalanlarla siyasi teşkilatımızı kandırabileceğinizi mi zannediyorsunuz?

Ruh halinizi bir inceleyin ya da inceletin. O zaman kendi başınıza şehri idareye kalkmak gibi bir cüreti göstermenin ne menem bir hata olduğunu belki görürsünüz. Bu rahatsızlığınızı 9 yıl öncede size hatırlatmıştım.

Yazınızda ayrıca, 'Avni Aker'in yerine müze yapılması ve yeşil alan olarak kalması zaten Trabzon siyasetinin üzerinde mutabakat sağladığı bir konuydu. Bir ara Başkan [O.F.G.] eski bir bakanla el altı iş birliğine gidip bir şeyler yapmaya çalıştı ama şehir izin vermedi' iftirasını atmıştınız.

Avni Aker Stadı için Trabzon Büyükşehir Belediyesi imar komisyonundan ve Meclisinden onaylanmış bir proje yoktur. Sadece daha önceden TOKİ ile konuşulduğu şekli ile alternatif objelerin inceleneceği tasarımların değerlendirilmesi için sunulan çalışmaları göndermemizi sanki 'Büyükşehir Belediye Meclisi onaylayıp bu projeyi öneriyoruz - istiyoruz' demiş gibi istismar etmek ancak sizin kurgulayacağınız klasik yalanlardandır. Bu konuda bir imar ve meclis kararı olup olmadığını çok kolay bilgi edinebilirdiniz. Ne var ki sizin yaptığınız her zamanki gibi kötü niyetin tezahürüdür. Aynı iftiralara hiç mahcubiye duymadan devam edip [O.F.G.] eski bir bakanla el altı işbirliğine gidip bir şeyler yapmaya çalıştı' iftirasını da, Bakanı da açıklayın ki, hangi yalanları uydurduğunuzu kamuoyu görsün.

Şehir sizi tanıyor. Biliniz ki Sayın Cumhurbaşkanımızla, Sayın Başbakanımızla ve tüm Bakanlarımızla, tüm Milletvekillerimiz ve Belediye Başkanlarımızla, il ve ilçe teşkilatlarımız ve tüm üyelerimizle, Aziz Milletimizin hepsi ile bir ve beraberiz. Tezviratlarınız bu bütünlüğü, değil bozmak, 1 parça bile koparamaz. Bölemeyeceksiniz, parçalayamayacaksınız."

10. Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliği 6/4/2018 tarihinde müştekinin düzeltme ve cevap metninin ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunda aynı puntolarla yayımlanmasına karar vermiştir. Hâkimliğin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Karadeniz'den Günebakış Gazetesi'nin 26/03/2018 tarihli nüshasının 1. ve 5. sayfasından yayınlanan 'Cumhurbaşkanı yeni bir şey söylemedi' başlıklı yazıda talep eden hakkında yazılan yazının gerçeği yansıtır bir somut bir delile dayanmadığı, yazı içeriğinde talep edenin bahsedilen iddiaları yaptığına dair bir algının okuyucu üzerinde oluşturulduğu, somut bir temele dayanmayan bu iddia ile talepte bulunanın kamu oyununda usulsüz ve hukuka aykırı eylemler gerçekleştiren bir yapıda olduğu şeklinde algı ile kamuoyunu inandırılmaya teşvik edildiği, hem kamu oyunun yanlış yönlendirildiği, hem de lekelenmeme hakkının zedelendiği, ilgili yazıyla talepte bulunanın şeref ve saygınlığına saldırıda bulunularak hukuka uygunluk ve eleştiri sınırının aşıldığı anlaşılmış olup bu anlamda ilgili

yazının 5187 Sayılı Basın Kanunun 14. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen hususların yanı sıra kişilerin şeref ve haysiyetini ihlali niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır."

11. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş; Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliği 25/4/2018 tarihinde başvurunun itirazını reddederek dosyanın incelenmek üzere Trabzon 2. Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmesine karar vermiştir. Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin itirazın reddi kararının gerekçesi şöyledir:

"Kamuoyunda bir kişi ile ilgili çıkan bir haber daha sonradan yanlış dahi olsa kişinin toplum nezdinde aklanması ve haberin o anki gerçekliğe uygun gözükse de aslında sonradan doğru olmadığı ortaya çıkarsa yine de insanların bilgisinde haberin ilk verildiği andaki doğruluğuna olan inanç nedeniyle kişiler zor durumda kalabilecektir. Bu nedenle; kamuoyunda doğruluğu belgelerle sabit olmadığı sürece bir kişiyi küçük düşürecek veya zor durumda bırakacak genel ve soyut bir düşünce açıklaması yapan kişi için suç unsuru içermese ve basın hürriyeti kapsamında korunması gerekecek ise de (Basının her türlü kışkırtma ve sert söylemde bulunma hakkı bulunduğu için) bu düşünce açıklaması ve haber içeriğine karşı kişilerin de karşı koyması kendisi hakkında yazılan yazılara ve söylenen ifadelerle karşı kendi ifade ve düşüncesini topluma duyurabilmek için yazının yazıldığı, aynı sayfa ve sütunda aynı puntolarla cevap vermesi silahların eşitliği, adalet, hukukun üstünlüğü ve kişilerin hak ve özgürlüğü açısından zorunlu görülmekle suç unsuru içermeyen tekzip metninin içeriğinin yayımlanmasına ilişkin kararımızda usul ve yasaya aykırı bir durum olmadığı anlaşılmakla, Hakimliğimizce verilen kararın usul ve yasaya uygun görülmesi karşısında Hakimliğimiz kararında değişiklik yapılmasına gerek görülmemeyerek dosyanın 5271 sayılı CMK 268/2 maddesi gereğince itiraz mercii tarafından incelenmesine karar verilmesi kanaatine varılmış ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

12. Trabzon 2. Sulh Ceza Hâkimliği 27/4/2018 tarihinde itiraza konu kararda yanlışlık olmadığı ve düzeltilecek herhangi bir eksiklik bulunmadığı, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

13. Nihai karar, başvurucuya 16/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiş; başvuru 13/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

14. 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun "Düzeltilme ve cevap" başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Süreli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili

yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır...

Düzeltilme ve cevapta, buna neden olan eser belirtilir. Düzeltilme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz. Düzeltilme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim veya karikatür olması hallerinde düzeltilme ve cevap otuz satırı geçemez.

...

Düzeltilme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayımlanması halinde ise yayım tarihinden itibaren onbeş gün içinde cevap ve düzeltilme talep eden kişi, bulunduğu yer sulh ceza hâkiminden yayımın yapılmasına veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar.

Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir.

Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına hâkim tarafından karar verilmesi halinde, birinci fıkradaki süreler, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse yetkili makamın kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.

...”

15. 5187 sayılı Kanun’un “Düzeltilme ve cevabın yayımlanmaması” başlıklı 18. maddesi şöyledir:

“Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına ilişkin kesinleşmiş hâkim kararlarına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili onmilyar liradan yüzellimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Ağır para cezası, bölgesel süreli yayınlarda yirmimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda ellimilyar liradan az olamaz.

Sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilen ağır para cezasının ödenmesinden yayın sahibi, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili ile birlikte müteselsilen sorumludur.

Düzeltilme ve cevap yazısının yayımlanmaması veya 14 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlara uyulmaksızın yayımlanması hallerinde hâkim ayrıca, masraflar yayın sahibi tarafından karşılanmak üzere, bu yazının tirajı yüzbinin üzerinde olan iki gazetede ilân şeklinde yayımlanmasına da karar verir.”

2. Yargıtay İçtihadı

16. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 24/1/2007 tarihli ve E.2007/4-14, K.2007/32 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen ‘basın özgürlüğü’ ilkesinin özel hukuk alanındaki sınırlaması MK.nun 24-25 ve BK.nun 49. maddeleridir. Basının olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma ve böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma, yönlendirme yetki ve sorumluluğu vardır. Bunun içindir ki basının yayın yaparken yaptığı yayından dolayı hukuka aykırılık teşkil edecek olan eylemi, genel olaylarındaki hukuka aykırı eylemlerden farklılıklar taşır. İşte bu farklılık ve ayırık durum gözetilerek yapılar yayının hukuka aykırılık veya uygunluk sınırı belirlenmelidir. Basın dışındaki bir olaydaki davranış biçiminin hukuka aykırılık oluşturduğu kabul edildiği durumlarda, basın yoluyla yapılan bir yayındaki olay hukuka aykırılık oluşturmaz. İşte basının bu nedenle ayrı bir konumu bulunmaktadır. Ancak basın özgürlüğü ile kişilik değerleri karşı karşıya geldiğinde, çatışan iki değer aynı zamanda korunamayacağına göre somut olaydaki olgular itibarıyla birinin diğerine üstün tutulması gerekir. Bunun sonucunda da, daha az üstün olan yarar, daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında, o olayda ve o an için hukuk düzenince korumasız kalmasının uygun olacağı kabul edilecektir. Basının haber verme görevini yerine getirirken kullanacağı bu hakkın özel hukuk alanındaki sınıfı; gerçeklik, güncellik, kamu yararı, toplumsal ilgi ve konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık kuralları olarak belirlenmiştir. Haber verme bu sınırlar içinde kullandığı sürece hukuka uygundur. Bu unsurlardan biri olan gerçeklik; verilen habere ya da anlatılmak istenen amaca ve hedefe konu olan içeriğin, yayın sırasında olayla ilgili durumuna uygunluğudur. Diğer bir anlatımla gerçeklik somut gerçeklik olmayıp, haberin verildiği andaki belirli biçimine, görünürdeki gerçeğe uygunluktur.”

17. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 14/10/1993 tarihli ve E.1993/4911, K.1993/5847 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Haberin gerçekliğine yönelik hâkim incelemesinin objektif ölçülere dayanması, ilgilisince gerçeğe aykırı sayılmasının değil basının haber verme hakkının ve toplumun bilgi edinme olanağının sınırlanmasına yol açmayacak biçimde görünürdeki gerçeğe uygun olup olmadığının asıl alınması; maddi gerçek araştırılma durumunda olmadığı için ortada görünen durum ve tarafların iddialarını kanıtlamak için sundukları bilgi ve belgele değerlendirilmek suretiyle sonuca ulaşılması, hukukumuzda cevap ve düzeltme sistemimizce benimsenen yöntem(dir.)”

18. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 4/3/2009 tarihli ve E.2005/16901, K.2009/2638 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“5187 sayılı Basın Kanunu 14. maddesi uyarınca cevap ve düzeltme hakkı, basının haber verme hürriyetinin sınırlanmasına yol açacak şekilde kullanılamayacağı gibi, eleştiri sınırları içerisinde ele alınan ve objektif olarak verilen bir haberin de cevap ve düzeltme konusu yapılamayacağı(...) gözetilme(lidir.)”

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa Konseyi Belgeleri

19. Avrupa Konseyinin konuyla ilgili ilk belgesi Bakanlar Komitesinin "Cevap hakkı-basın karşısında bireylerin konumu" konulu Res(74)26 sayılı kararıdır. Kararda, basın özgürlüğünün de ödev ve sorumluluklar içerdiği ve toplumun çıkarının farklı kaynaklardan bilgiye erişmek olduğu belirtilmiştir. Buna göre üye devletlerin incinen bireylere zarar verici olgulara ve fikirlere karşı cevap verme hakkını sağlaması gerekmektedir. Bu itibarla hak,

incinen kişiye ait olmakla birlikte bilgiye ulaşmaya çalışan topluma da hizmet etmektedir. Anılan kararda üye devletlere, bireyin medya karşısındaki konumunun asgari olarak aşağıdaki ilkelere uygun olması tavsiye edilmiştir:

"1. Bir mecrada yayımlanan bireylerle ilgili bilgilere ilişkin olarak, ilgili kişi, düzeltilmesinde haklı bir çıkarı olan kendisiyle ilgili yanlış olguları düzeltmek için, gereksiz gecikme olmadan, etkili bir imkana sahip olacak; bu düzeltmelere, mümkün olduğu ölçüde, orijinal yayınla aynı önem verilecektir.

2. Bir mecrada yayımlanan bireylerle ilgili habere ilişkin olarak, ilgili kişi, aşağıdakileri oluşturan olgu ve görüşlerin yayımlanmasına karşı etkili bir çareye sahip olacaktır:

i. İhtilaf konusu olgu ve görüşler bireyin mahremiyetine; bunu geçersiz kılan, meşru bir kamu yararı ile gerekçelendirildiği, bireyin yayına açıkça veya zımnen izin verdiği veya yayının genel kabul görmüş bir uygulama olduğu ve yasalara aykırı olmadığı durumlar dışında müdahale teşkil ettiğinde,

ii. İhtilaf konusu olgu ve görüşler, ilgili kişinin açık veya zımni rızası ile yayımlanmadığı veya daha üstün bir yarar bulunmadığı sürece onuruna, şerefine veya itibarına yönelik bir saldırı teşkil ettiğinde.

3. Yukarıdaki ilkelerdeki hiçbir şey sansürü haklı gösterecek şekilde yorumlanmamalıdır.

..."

20. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin gazetecilik etiği hakkındaki 1215 (1993) sayılı tavsiye kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

" ...

5. Parlamenterler Meclisi Bakanlar Komitesine;

i. Üye devletler, kamusal medyada sunulan bilginin tarafsızlığını, medyadaki fikirlerin çoğulculuğunu, cinsiyet dengesini ve tüm bunların yanı sıra medyada itham olunmuş bireylere cevap hakkını sağlayan etkili bir mevzuat oluşturmalıdır.

..."

21. Bakanlar Komitesinin konuyla ilgili ikinci kararı üye devletlere yönelik *"Yeni medya ortamında cevap hakkı"* konulu Rec(2004)16 sayılı tavsiye kararıdır. Bu karar ile cevap hakkının çevrim içi ortamda da uygulanması tavsiye edilmiştir. Karar, çeşitli kaynaklardan bilgiye erişimin toplumun çıkarına olduğunu belirtmekle birlikte Res(74)26 ile karşılaştırıldığında cevap hakkının amacını yanlış olgularla ve kişilik haklarıyla ilgili olarak sınırlandırmaktadır. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"1. Cevap hakkının kapsamı

Her gerçek veya tüzel kişiye, milliyeti veya yerleşim yerine bakılmaksızın, medyada kendisi hakkında yanlış olgular sunan ve kişilik haklarını etkileyen herhangi bir habere karşı çıkma imkanı sunan bir cevap hakkı veya eşdeğer bir hukuk yolu verilmelidir.

2. İvedilik

Cevap talebi, itiraz edilen bilginin yayımlanmasından itibaren makul ölçüde kısa bir süre içinde ilgili mecraya iletilmelidir. Söz konusu mecra cevabı gecikmeksizin kamuoyuna duyurmalıdır.

3. Önem Düzeyi

Yanıt, mümkün olduğu ölçüde, itiraz edilen bilginin ulaştığı aynı kitleye ve aynı etkiye sahip olacak şekilde, aynı önem düzeyinde sunulmalıdır.

...

5. İstisnalar

İstisna olarak, ulusal yasa veya uygulama, aşağıdaki durumlarda yanıt talebinin söz konusu mecra tarafından reddedilebileceğini öngörebilir:

- Cevabın uzunluğu, itiraz edilen haberlerin düzeltilmesi için gerekli olanı aşıyorsa;*
- Cevap itiraz edilen olguların düzeltilmesiyle sınırlı değilse;*
- Yayımlanması cezalandırılabilir bir eylem içeriyorsa, içerik sağlayıcıyı medeni hukuk işlemlerine karşı sorumlu kılacaksa veya kamu ahlaki standartlarını ihlal edecekse;*
- Üçüncü bir tarafın yasal olarak korunan çıkarlarına aykırı olduğu düşünülüyorsa;*
- İlgili kişi meşru bir menfaatinin varlığını gösteremiyorsa;*
- Cevap, itiraz edilen haberin kamuya açıklandığı dilden farklı bir dilde açıklanmışsa;*
- İtiraz edilen haber, kamu makamlarının veya mahkemelerin kamuya açık oturumlarına ilişkin doğru bir raporun parçasıysa.*

...

8. Uyuşmazlıkların çözülmesi

Bir mecra, bir yanıtı kamuya açıklama talebini reddederse veya yanıt, ilgili kişi için tatmin edici bir şekilde kamuya açıklanmazsa, bu kişinin anlaşmazlığı bir mahkemeye veya cevabın yayımlanmasını emretme yetkisine sahip başka bir organa götürme olasılığı mevcut olmalıdır."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

22. *Ediciones Tiempo S. A./İspanya* (B. No: 13010/87, 12/7/1989) başvurusunda, İspanyol mahkemeleri tarafından bir cevap yayımlamasına karar verilmesinin ardından cevap metninin yanlış olduğu bilinen bilgiler içerdiğini iddia eden başvuru basın kuruluşu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinde koruma altına alınan objektif bilgi verme özgürlüğünün ve okuyucularının da bu tür bilgiye erişme hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Komisyon, cevap hakkının temel amacını *kitle iletişim araçları tarafından yayılan belirli ifadeler ve görüşlere* karşı Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan *özel hayatı, şeref ve itibarı* korumak olarak belirlemiştir. Komisyon, ulusal hukukta hakkında yapılan haberden etkilenen kişilere tanınan bu tür bir yolun halkın çeşitli kaynaklardan bilgi alma hakkına ve bilginin çoğulculuğuna hizmet etmedeki öneminden kısaca bahsetmesine rağmen cevap hakkının bir bireyin ifade özgürlüğünün bir parçası olup olmadığını belirlememiştir.

23. Bir gazetede yayımlanan makaleye karşı cevap hakkının kullanılmasına ilişkin talebin ulusal mahkemeler tarafından reddedilmesi üzerine ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yapılan *Melnychuk/Ukrayna* (B. No: 28743/03, 5/7/2005) başvurusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) *Ediciones Tiempo S. A./İspanya* kararında cevap hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerden ayrılmıştır. AİHM bu kararında, daha önceki *Ediciones Tiempo S. A./İspanya* kararına değinmeksizin müştekinin cevap hakkının -Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında ele almak yerine- Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamına girdiğini vurgulamıştır. AİHM'e göre bu kanaatin temeli, gerçek dışı bilgilere itiraz edebilme, edebî ve politik tartışmalarda görüşlerin çoğulculuğunu sağlama ihtiyacıdır. Bununla birlikte AİHM *Melnychuk/Ukrayna* kararında Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sınırlandırmaların cevap hakkının kullanımı için de geçerli olduğunu ifade ederek devletin bireyin ifade özgürlüğünü sağlama yükümlülüğünün özel kişi ve kuruluşlara görüşlerini ileri sürmek için medyaya sınırsız erişim hakkı vermediğini belirtmiştir. AİHM, genel bir ilke olarak bireyler tarafından gönderilen makale, yorum ve mektupların yayımlanıp yayımlanmayacağına karar verirken yazılı ve görsel basının editoryal takdir yetkisini kullanmakta özgür olması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte istisnai şartlarda, bir gazetenin meşru olarak tekzip veya özür metni ya da yine bir karalama davasında verilen yargı kararını yayımlaması gerekebilir. Dolayısıyla bireyin ifade özgürlüğünün sağlanması için devletin pozitif bir yükümlülüğünün doğduğu durumlar olabileceğini açıklayan AİHM, her durumda devletin medyaya erişiminin reddedilmesinin kişilerin ifade özgürlüğüne keyfi ve orantısız bir müdahale teşkil edip etmediğine ve böyle bir reddin yetkili yerel makamlar önünde ileri sürülüp sürülemeyeceğine dikkat etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda somut olayda, başvurunun cevabını gazeteye sunabildiğini, sunduğu cevapta müstehcen ve küfürlü açıklamalarda bulunmak sureti ile makalede kendisine yöneltilen eleştirilere cevap vermenin çok ötesine geçmesi sebebi ile başvurunun cevabını değiştirmeye davet edildiğini ancak başvurunun davete icabet etmediğini belirten AİHM, yerel mahkeme kararında keyfilik bulunmadığı ve çatışan haklar arasında adil bir dengenin sağlandığı kanaatiyle devletin 10. madde kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirme konusunda herhangi bir kusuru olmadığı sonucuna varmıştır.

24. *Melnychuk/Ukrayna* kararından yedi yıl sonra bir gazete, ulusal hukuk uyarınca cevap metni yayımlama yükümlülüğünün ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. AİHM yine, daha önceki *Ediciones Tiempo S. A./İspanya* kararına ve bu kararın Sözleşme'nin 8. maddesi ile ilgili değerlendirmelerine değinmeksizin cevap hakkının Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamına girdiği yönünde *Melnychuk/Ukrayna* kararında vardığı sonucu

hatırlatarak bu yolun amacının gerçek dışı bilgilere itiraz edebilme ve görüşlerin çoğulculuğunu sağlama ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır (*Kaperzyński/Polonya*, B. No: 43206/07, 3/7/2012, § 66). AİHM, esas olarak medyada yapılan açıklamalar nedeniyle görevden alınmanın hukuka uygun olup olmadığı meselesiyle ilgili olan *Marunic/Hırvatistan* (B. No: 51706/11, 28/3/2017) başvurusunda da cevap hakkının normatif temeline kısaca değinmiş, cevap hakkının Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamına girdiğini belirterek *Melnychuk/ Ukrayna* ve *Kaperzyński/Polonya* kararlarındaki görüşünü tekrarlamıştır (aynı kararda bkz. § 50).

25. *Eker/Türkiye* (B. No: 24016/05, 24/1/2018) kararında AİHM, bir editörün çalıştığı yerel gazetede yazdığı ve yayımladığı bir başyazıya verilen cevabı basma zorunluluğunun başvurunun ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine karar vermiştir. Başvuru konusu başyazı, Sinop Gazeteciler Cemiyetinin belirli eylemlerinin derneğin ana hedefine aykırı olduğunun ve artık amacına uygun olmadığını iddia edildiği eleştirel nitelikte bir yazıdır. AİHM cevap metninin cemiyetin işleyişiyle ve üyelerinin yaptığı çalışmalarla ilgili açıklama içerdiğini ve başvurunun yayımladığı başyazıda ileri sürdüğü sorulara cevaplar getirdiğini belirtmiştir. AİHM, cevap metninin ayrıca başvurunun mesleki yeterliliğiyle ilgili eleştiriler de içerdiğini, başvuru için aşağılayıcı olabilecek imaların bulunduğunu ifade etmişse de anılan metnin kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşmadığını değerlendirmiştir. AİHM cevap metninde kullanılan üslubun başvurunun yazısında kullandığı üsluba hissedilir şekilde yakın olduğuna da dikkat çekmiştir. Son olarak başvurunun yayımladığı yazıyı değiştirmeye zorlanmadığı ihtilaf konusu tedbirin izlenen hedefle orantılı olduğu, başvurunun daha sonra olayları kendi anlatımıyla tekrar yayımlayabilmesine engel olacak bir şey bulunmadığı hususlarını da dikkate alan AİHM, somut olayın şartlarında ulusal mahkemelerin başvurunun ifade özgürlüğü ile derneğin itibarının korunması hakkı arasında adil denge kurduğu sonucuna varmıştır.

26. *Eker/Türkiye* kararında AİHM'in, cevap hakkının hem Sözleşme'nin 8. maddesinde hem de 10. maddesinde normatif temeli olduğu kanaatinde olduğu ve böylece önceki kararlarındaki iki farklı yaklaşımı birleştirdiği görülmektedir. Buna göre cevap hakkı; herkese özel hayatına, itibarına ve onuruna zarar verebilecek nitelikte olan ve kitle iletişim araçları tarafından yayımlanan bazı bilgilerden veya düşüncelerden korunma imkânı verme amacı taşımaktadır (aynı kararda bkz. § 47). Bu yönüyle *Eker/Türkiye* kararı, *Ediciones Tiempo* kararında varılan sonuçları tekrarlamıştır. Öte yandan AİHM *Eker/Türkiye* kararında, *Melnychuk/Ukrayna* ve *Kaperzyński/Polonya* kararlarını da esas alarak Sözleşme'nin yalnızca 8. maddesine dayanmanın ötesine geçmiş; cevap hakkının ifade özgürlüğünün önemli bir unsuru olarak Sözleşme'nin 10. maddesinin uygulama alanına girdiğini, bu durumun sadece yanlış bilgilere itiraz etme gerekliliğinden değil aynı zamanda özellikle genel menfaat alanlarında görüşlerin çeşitliliğini sağlama gerekliliğinden kaynaklandığını vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 43).

27. 2015 yılında bazı günlük gazetelerde masumiyet karinesi ile şeref ve itibar hakkını ihlal ettiğini düşündüğü çeşitli haberlerin yayımlanmasının ardından cevap metni yayımlanmasına yönelik talebinin reddi üzerine Anayasa Mahkemesine yaptığı başvurular da "daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarına başvurmadığı" gerekçesiyle kabul edilemez bulunan başvurunun AİHM'e yaptığı başvurular da iç hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur (*Gülen/Türkiye* (kk), B. No: 38197/16, 38384/16, 38389/16 ve diğerleri, 8/9/2020). Anılan kararda AİHM; 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesinde yer alan düzeltme ve cevap yolunun

sulh ceza hâkiminin duruşma yapmaksızın üç gün içinde karara bağladığı ve bu karara karşı olası bir itirazın da üç gün içinde yetkili merci tarafından incelendiği hızlandırılmış bir istisnai usul öngördüğünü belirtmiştir. AİHM, davalarla hızlı bir şekilde ilgilenme zorunluluğunun medyada yayımlanan gerçek dışı bilgilere itiraz edilebilmesi ve genel yarara ilişkin konularla ilgili fikir alışverişinde çok sayıda görüşün alınabilmesi için gerekli ve haklı görülebileceğini, bu tür bir prosedürün temel amacının bu olduğunu açıklamıştır. Bununla birlikte AİHM'e göre somut olaydaki başvuru, bu alandaki ilgili tüm kriterleri gözönünde bulundurarak şikâyet edilen yayınların basın özgürlüğünün sınırlarını aşarak başvuruçunun şeref ve itibarını ihlal edip etmediğinin belirlenmesini gerektirmektedir. İtiraz edilen haberler sadece doğruluğu dava dosyasına göre karar verilen hızlı bir prosedürle kolayca tespit edilebilecek hatalı bilgiler içermemekte, esasen ateşli bir kamuoyu tartışması bağlamında yapılan ciddi suçlamalar içermektedir. Bu nedenle çelişmeli yargılamalar bağlamında bunların doğruluğunu belirlemek ve başvuruçunun itibarının zedelendiği iddialarına hükmedebilmek için daha derinlemesine soruşturmalar gerekmektedir. Sonuç olarak AİHM, her iki taraf için de yargılama hukukunun usuli güvencelerinin sağlanmasına ve uyuşmazlıktaki çeşitli çıkarlar arasında uygun bir dengeleme yapılmasına olanak sağlayan tazminat davalarının başvuruçuya şeref ve itibarının korunması için yeterli bir çözüm yolu sağlayabileceği kanaatine varmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 5/9/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçunun İddiaları

29. Başvuruçucu; sorumlu yazı işleri müdürü olduğu gazetede yayımlanan, hakaret içermeyen ve eleştiri sınırları içinde kalan ihtilaf konusu köşe yazısına karşılık müştekinin düzeltme ve cevap metninin açıkça hukuka aykırı ve hakaret içeren ifadelerden oluştuğunu, sulh ceza hâkimliğinin kararı uyarınca anılan metin aracılığıyla hakaret içeren ve iftirada bulunan müştekinin bahsi geçen metnini gazetede yayımlamak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Başvuruçuya göre ilk derece mahkemesinin anılan kararı ile gazetenin müşteki ve yönetimindeki büyükşehir belediyesi hakkında haber yapamama noktasına getirildiğini, ihtilaf konusu köşe yazısının gerçekliğinin, hukukiliğinin veya yazıda geçen eleştirel nitelikteki ifadelerin içeriğinin incelenmeden karar verildiğini belirterek ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuruçucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruçucu, ifade ve basın özgürlüklerinin yanı sıra adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen ihlal iddiasının özünün ifade ve basın özgürlüklerine ilişkin bir müdahalenin varlığına yönelik olduğu anlaşıldığından şikâyetinin Anayasa'nın 32. maddesi ışığında ve bir bütün olarak Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

31. Anayasa'nın 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

32. Anayasa'nın 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Basın hürdür, sansür edilemez...

...

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

...”

33. Anayasa'nın "Düzeltilme ve cevap hakkı" başlıklı 32. maddesi şu şekildedir:

"Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir."

34. Anılan maddeye ilişkin olarak Danışma Meclisince kabul edilen metnin gerekçesi şu şekildedir:

"Düzeltilme ve cevap hakkı

Kitle haberleşmesi faaliyetini yürüten organların, bu faaliyetlerinde serbest kalması esastır. Bu serbestiyi kısıtlayan unsurlardan biri de, süreli yayınlarda, 'zorunlu yayım' denilen yayımlardır. Bunlar yayın organına dış çevreden gönderilen ve organca yayımı mecburi olan müatalaa yahut müalahazalardır. Böylece süreli yayının sınırlı hacmi doldurulmakta ve serbest yayına yer kalmamaktadır.

İkinci olarak süreli haberleşme organının hizmet gereklerinden biri de kamuoyuna doğru haber ve bilgi sunmaktır.

Nihayet süreli haberleşme organları faaliyetlerinde, kişilerin haysiyet ve şereflerine saygılı olmakla yükümlüdürler.

Maddenin birinci fıkrasıyla bu üç gerek yerine getirilmekte; diğer bir deyimle düzeltme ve cevap hakkı sınırlanmakta, kişilerin haysiyet ve şerefleri de korunarak gerçeğe aykırı yayımlar düzeltilmekte veya cevaplanmaktadır. Kişilere tanınan bu hakkın kullanılış şartlarını kanun düzenleyecektir.

Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen düzeltme ve cevap yazılarının yayımı zorunludur. Fakat süreli yayına ilgililer tarafından gönderilecek bu tür yazıların gerçekten belirtilen niteliğe sahip bulunup bulunmadığı konusunda, düzeltme ve cevap hakkını kullandığı iddiasında olan kişi ile yayımcı arasında görüş ve değerlendirme farkı olabilir. Bu halde ihtilaf bağımsız ve tarafsız hakem durumunda olan hakim tarafından çözümlenecektir. Bu husus da maddenin ikinci fıkrasında öngörülmüş bulunmaktadır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

36. Sulh Ceza Hâkimliği başvurusunun sorumlu yazı işleri müdürü olduğu yerel gazetede yayımlanmış bir köşe yazısı nedeniyle düzeltme ve cevap metni yayımlamasına karar vermiştir. Düzeltme ve cevap hakkı, ifade özgürlüğünü, bu kapsamda özel olarak da basın özgürlüğünü sınırlayan haklardan biridir. Düzeltme ve cevap hakkını kullanmak basın organının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil eder. Zira basın, istediğini yayımlamak ya da yayımlamamak konusunda kural olarak serbesttir. Fakat basının cevap metni karşısında serbestliği bulunmamakta, cevap metnini yayımlaması gerekmektedir (*Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik* [GK], B. No: 2013/6237, 2/7/2015, § 52). Dolayısıyla söz konusu mahkeme kararı ile başvurusunun ifade ve basın özgürlüklerin yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedene dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

39. 5187 sayılı Kanun'un "Düzeltilme ve cevap" başlıklı 14. maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

40. Sorumlu yazı işleri müdürü olduğu yerel gazetede yayımlanan bir köşe yazısı nedeniyle başvurucunun düzeltme ve cevap metni yayımlamasına karar verilmesinin *başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda Basın Özgürlüğünün Önemi

41. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Basın özgürlüğünün kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturulması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (*İlhan Cihaner* (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63; *Haci Boğatekin* (2), B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

42. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve ölçülü olmalıdır. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvuru araçları arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Anayasa'nın 13. maddesinde *demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama* ve *ölçülülük ilkesine aykırı olmama* biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45;

Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy, B. No: 2015/8147, 8/5/2019, § 41; *Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan* [GK], B.No: 2014/17354, 22/5/2019, § 89).

43. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (*Wikimedia Foundation Inc. ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/22355, 26/12/2019, § 65; *Ferhat Üstündağ*, § 46; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

44. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına, diğer bir ifadeyle bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret eder. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (*Ferhat Üstündağ*, § 48).

(2) Başkalarının Şöhret veya Haklarının Korunması

45. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (*İlhan Cihaner* (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44) Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; *Adnan Oktar* (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; *Bekir Coşkun*, § 45; *Önder Balıkçı*, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

(3) Düzeltme ve Cevap Hakkı

46. Hukuk sistemleri, güçlü bir kamusal tartışmayı teşvik eden ifade özgürlüğünü koruma zorunluluğu ile bireylerin itibarlarına yönelik haksız saldırılardan koruma ihtiyacını uzlaştırarak taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurabilmek için çeşitli mekanizmalar geliştirmiştir. Bu kapsamda haber alma özgürlüğünün kötü kullanımına karşı yayının muhataplarına, basına karşı haklarını savunma imkânı tanıyan ve basını şikâyet konusu yayını izleyen en kısa süre içinde bir cevap yayımlamaya zorlayan bir hak olan düzeltme ve cevap hakkının da basın özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında dengeyi sağlayan bir işlev üstlendiği söylenebilir. Nitekim Anayasa'nın 32. maddesinde güvence altına alınan düzeltme ve cevap hakkının düzenleniş biçimi ve lafzı dikkate alındığında da bu hakkın tanınması ve kullanım şartlarının belirlenmesi ile birbiriyle çatışan; Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan şeref ve itibar hakkı ile Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına ifade ve basın özgürlükleri arasındaki dengelemenin bizzat Anayasa koyucu tarafından kurulduğu anlaşılmaktadır.

47. Düzeltme ve cevap hakkının kullanımıyla şikâyet konusu haberin ivedilikle düzeltilmesi, yanıtlanması ve etkilerinin azaltılması amaçlanmaktadır. Böylelikle muhatapları açısından yayının etkileri hafifletilebilecek, yol açtığı olumsuzlukların etkisi azaltılabilecektir. Türk hukuk sisteminde düzeltme ve cevap hakkı, *düzeltilme* ve *cevap* unsurlarını kapsayan tek bir kavram olarak düzenlenmiştir. Anayasa'nın 32. maddesinin birinci fıkrasında "*Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.*" denilmiştir. Buna göre Anayasa koyucu bir yandan bir yayında kendisinden bahsedilen herkese, düzeltme ve cevap hakkını kullanarak aynı yayın organı aracılığıyla kendi bakış açısını yansıtmaya imkânı tanımış fakat aynı zamanda bu hakkın kullanımını, kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması olmak üzere iki şarttan en az birinin gerçekleşmesine özgülemiştir.

48. Anayasa'nın 32. maddesinin gerekçesinde de süreli haberleşme organının kamuya doğru haber ve bilgi sunmakla ve faaliyetlerinde kişilerin haysiyet ve şereflerine saygılı olmakla yükümlü olduğu açıklanmıştır. Gerekçede, maddenin birinci fıkrasıyla bu gereklerin yerine getirildiği, kişilerin haysiyet ve şereflerinin de korunarak gerçeğe aykırı yayınların düzeltilmesine veya cevaplanmasına olanak tanındığı belirtilmiştir.

(4) Basının Editoryal Özgürlüğü

49. Medya kuruluşları ve gazeteciler, hangi bilgiyi yayımlayacaklarına, nasıl sunacaklarına ve haberlerinde hangi seslere yer vereceklerine karar verme özgürlüğünü kapsayan editoryal özerkliğe sahiptir. Bu özerklik, basının bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumak için elzemdir; medya kuruluşlarının kamu gözcüsü olarak hizmet etmesine, kamuyu bilgilendirmesine, hükûmetten veya özel çıkarlar da dâhil olmak üzere dış kaynaklardan gelen gereksiz müdahaleler olmaksızın demokratik müzakereye katkıda bulunmasına olanak sağlar.

50. Demokratik toplumlarda özgür bir basın, hükûmet gücü üzerinde hayati bir kontrol işlevi görür ve şeffaflık ile hesap verebilirliği teşvik eder. Editoryal özgürlük, gazetecilerin sansür veya misilleme korkusu olmadan hükûmetin eylemlerini, siyasi gelişmeleri ve toplumsal sorunları araştırmasına ve haberleştirmesine olanak tanıdığı gibi çok çeşitli bakış açılarının ve perspektiflerin ifade edilmesine izin vererek çeşitli ve çoğulcu bir medya ortamını teşvik eder. Muhalif bakış açılarının ifade edilmesine ve hâkim anlatılara meydan okunmasına olanak tanıyan editoryal özgürlük vatandaşların iyi bilgilendirilmesi ve demokratik sürece anlamlı bir şekilde katılabilmeleri için hayati önemdedir.

(5) Düzeltme ve Cevap Hakkı ile Basının Editoryal Özgürlüğünün Dengelenmesi

51. Bir basın kuruluşunun sayfalarında ifade edilen her görüş ve düşünceye katılmayan herkese cevap hakkı tanınması olanaklı değildir. Görüş ve düşünceleri de kapsayan cevap hakkının kural dışı şekilde genişletilmesi bu yolun aşırı kullanımına yol açarak basının cevaplarla dolup taşmasına, çok kısa sürede güncelliğini yitirme tehlikesi bulunan birçok habere basılı eserde yer kalmamasına, kamuya haber ulaştırmak için basın kuruluşlarınca verilen çabanın ziyan olmasına neden olabilir. Böyle bir durum basının editoryal özgürlüğünün büyük ölçüde elinden alınmış olması ve asli görevini yerine getirememesi

anlamına gelir. Üstelik düzeltme ve cevap hakkının aşırı kullanımı ile kamunun haber alma özgürlüğü de kısıtlanmış olacak, dahası bu durum okuyucu açısından basın sıkıcı ve daha fazla tercih edilmeyen bir medya aracına dönüşmesine yol açacaktır. Bu kapsamda Türk hukuk sisteminde gazete editörlerinin düzeltme ve cevap metnini yayımlamaması hâlinde adli para cezası tehdidi altında bulunduğu da gözetildiğinde sınırları belirlenmemiş düzeltme ve cevap hakkının basın üzerinde potansiyel bir caydırıcı etki yaratılmasına yol açacağı tehlikesi gözden kaçırılmamalıdır.

52. Anayasa'nın 32. maddesinin gerekçesinde, yayın organına dış çevreden gönderilen ve organca yayımı mecburi olan mütalaa yahut mülahazalar olarak tanımlanan zorunlu yayımların süreli yayınlarda basının istediğini yayımlamak ya da yayımlamamak konusundaki serbestisini kısıtlayan unsurlardan olduğu ifade edilmiştir. Anayasa koyucu, zorunlu yayınlarla süreli yayının sınırlı hacminin doldurulması ile serbest yayına yer kalmadığını belirterek basın özgürlüğünün önündeki bu potansiyel tehlikeye dikkat çekmiştir. Buradan hareketle Anayasa koyucunun iradesinin düzeltme ve cevap hakkının alanını genişletmenin ifade özgürlüğünün önünde oluşturabileceği tehlikeyi dikkate alarak böyle bir yolun kullanımının dikkatli değerlendirme gerektirdiği yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de Anayasa'nın 32. maddesinin gerekçesinde kitle haberleşmesi faaliyetini yürüten organların bu faaliyetlerinde serbest kalmasının esas olduğu açıkça belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle Anayasa koyucu serbest yayının kural, zorunlu yayının istisna olması gerektiğini kesin olarak ortaya koymuştur. Bu itibarla Anayasa koyucunun bizzat kendisi düzeltme ve cevap hakkını, basında yer alan her görüş ve düşünceye karşı şeref ve itibarına müdahale edilen herkese tanınması gereken bir hak olarak kabul etmemiş; aksine *kural* olan serbest yayının sınırlandırılabilmesi için şeref ve itibara yapılan müdahalenin belli bir ağırlık düzeyine gelmiş olması kaydını zaruri kılmıştır. Zira Anayasa koyucu, düzeltme ve cevap hakkının sınırsızlığa yol açacak şekilde şeref ve itibarla ilgili her durumda kullanılabileceğini öngörmemiş; bu hakkın ancak *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması* veya *kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması* hâllerinde tanınabileceğini hüküm altına alarak kullanımını anılan iki nedene hasretmiştir.

53. Serbest yayının kural zorunlu yayının ise istisna olması, düzeltme ve cevap hakkının gözardı edilmesini mazur kılmadığı gibi basının editoryal özerkliği karşısında daha az değerli olduğu anlamına da gelmez. Aksine medya kuruluşlarına getirilen yükümlülüklerin basın özgürlüğünü gereksiz yere ihlal etmemesi veya serbest bilgi akışını engellememesi için dikkatli bir şekilde dengelenmesi gerektiğini gösterir. Düzeltme ve cevap hakkı şeffaflık, hesap verebilirlik ve bireysel hakların desteklenmesinde önemli amaçlara hizmet ederken, medya kuruluşlarının ve gazetecilerin özerkliğine ve editoryal takdir yetkisine saygı gösterecek ve bunları koruyacak, böylece basın özgürlüğü ve demokrasiyi destekleyecek şekilde uygulanmalıdır. Bu dengenin sağlanabilmesi için belirlenecek makul ilke ve kriterler yargısal makamlara yol gösterici olacaktır.

(6) 5187 Sayılı Kanun'da Yer Alan Düzeltme ve Cevap Yoluna Başvurulması Hâlinde Sulh Ceza Hâkimliklerince Yapılması Gereken Değerlendirmeler

54. Bireyler yanlışlıkları düzeltme veya kendilerini ilgilendiren konularda bakış açılarını sunma hususunda meşru bir beklentiye sahip olsalar da yargısal makamlarca bu hak medya kuruluşlarının ve gazetecilerin özerkliğini ve editoryal takdir yetkisini koruma ihtiyacına karşı dengelenmelidir. 5187 sayılı Kanun'da yer alan düzeltme ve cevap yoluna başvurulması hâlinde çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için aşağıda izah

edilen üç aşamalı testin somut olaya uygulanması gerekir. Test kademeli bir süreç öngördüğünden ilk aşamayı geçemeyen düzeltme ve cevap talebinin ikinci aşama yönünden, ikinciye geçemeyen talebin de üçüncü aşama yönünden -kural olarak- ayrıca teste tabi tutulmasına ihtiyaç yoktur. Söz konusu test şöyledir:

i. Hâkimliğin düzeltme ve cevap metninin yayımlanmasına yönelik verdiği kararın Anayasa'nın 32. maddesine uygun olabilmesi için *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması* şartlarından en az birinin somut olayda bulunması gerekir. Hâkimlikçe bu konuda karar verilirken aşağıdaki hususların dikkate alınması verilecek kararın Anayasa'ya uygunluğu açısından önem taşımaktadır. Öncelikle Hâkimlik tarafından düzeltme ve cevap metninin yayımlatılmasına karar verilebilmesi için Anayasa'nın 32. maddesi uyarınca zaruri olan *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması* şartlarından en az birinin somut olayda bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Bu inceleme yapılırken şu hususlar dikkate alınmalıdır:

- Medya kuruluşlarına cevap veya düzeltmeler için yer veya yayın süresi sağlama konusunda aşırı külfet oluşturan yükümlülükler getirilmesi, bu kuruluşların editoryal bağımsızlıklarına zarar verebilir ve toplumsal işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirme kabiliyetlerini tehlikeye atabilir. Ayrıca editoryal takdir yetkisi gazetecilerin bilgiyi seçme, yorumlama ve kamuya sunma konusunda muhakeme ve uzmanlık kullanan profesyoneller olduğunu kabul eder. Gazete sayfalarının bu nitelikleri taşıması beklenmeyen zorunlu yayımlarla doldurulması bu takdir yetkisini ihlal edebilir ve potansiyel olarak sansüre, otosansüre veya gazetecilik standartlarının değersizleşerek ciddiyetini kaybetmesine yol açabilir. Düzeltme ve cevap metninin yayımlanması talebinin kabulü ile hakimın iradesi medya kuruluşunun sahibi olduğu süreli yayının içeriğini belirleme konusundaki iradesinin yerine geçmekte olduğundan bunun basın özgürlüğüne yönelik ciddi bir müdahale teşkil ettiği dikkate alınarak karara varılmalıdır.

- Şeref ve itibara yapılan her müdahale düzeltme ve cevap hakkının kapsamına girmez. Böyle bir kabul basın özgürlüğüne keyfiliğe varan bir müdahaleye neden olur. Dolayısıyla düzeltme ve cevap talebinin kabulü için şeref ve itibara yönelik müdahalenin belli bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması/belli bir eşiği geçmesi gerekir. Bu eşik her somut olaya göre değişir. Ancak somut olayda bu düzeyde bir ağırlığın var olduğu objektif bir gözlemciyi ikna edebilmelidir. Anayasa'nın 32. maddesi kapsamında bir cevap hakkının doğup doğmadığının tespitinde talepte bulunanın subjektif algısı belirleyici olamaz. Her hâlde şeref ve itibara yönelik müdahalenin düzeltme ve cevap metni yayımlatmayı gerektirecek ağırlıkta bir müdahale olduğu ve zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği Hâkimlik kararında ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilmelidir.

- İfade özgürlüğü, yokluğu hâlinde demokratik bir toplumdan söz edilemeyecek çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir ancak bazı istisnalara tabi ise de bu istisnaları dar yorumlanmalı ve bu hakkın sınırlandırılması ikna edici olmalıdır (*Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 48; *İlhan Cihaner* (2), § 55). Düzeltme ve cevap yolu ile kişiler devlet eliyle basına ulaşmakta ve bu, kaçınılmaz bir biçimde basın özgürlüğünü sınırlama ve zayıflatma etkisi

yaratmaktadır. Bu itibarla anılan hakkın geniş gerekçelerle kullanılmasını sağlamanın veya bu hakkın etki alanını genişletmenin, basın özgürlüğünün ihlali sonucunu doğurabileceği hatırd tutulmalıdır (*Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik*, § 53). Dolayısıyla düzeltme ve cevap talepleri değerlendirilirken editoryal bağımsızlığı ortadan kaldıracak şekilde genişletici yorum yapılmamalıdır.

ii. Talebin Anayasa'nın 32. maddesi uyarınca zaruri olan şartlardan en az birini taşıdığına karar verildiği takdirde yayımlanması talep edilen metnin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba tekabül edip etmediği belirlenmelidir. Buna göre;

- Düzeltme ve cevap metni haberin karşılığı olmalıdır. Haberde yer alan iddialara karşı verilen düzeltme ve cevap niteliği taşıyan içerik dışındaki unsurlar bu hakkın kapsamına girmeyeceğinden basın kuruluşundan bu tür ilgisiz içerikleri yayımlaması beklenemez. Dolayısıyla düzeltme ve cevap metninin süreli yayında yer alan haber veya makalenin kapsamını aşmaması, metnin konusu ile kullanılan ifadeler arasında düşünsel bağlantı bulunması gerekir.

- Düzeltme ve cevap metni suç unsuru içermemeli, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamalıdır.

iii. Talebin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba denk geldiği de tespit edilmişse hâkimlik tarafından son olarak orantılılık değerlendirmesi yapılması gerekir. Bu çerçevede özellikle düzeltme ve cevap metninin uzunluğunun yapılan yayımın uzunluğunu bariz bir şekilde aşmasının orantılılık sorununa yol açacağı unutulmamalıdır.

(7) İlkelerin Somut Olaya Uygulanması

55. Yukarıda değinildiği gibi düzeltme ve cevap yolu ancak *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması* veya *kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması* durumunda başvuru, bireyin şeref ve itibarına yönelik müdahalelerin gecikmeksizin bertaraf edilebilmesi amacını taşıyan bir yoldur. Anayasa'nın 32. maddesinin amacı; basının editoryal özgürlüğü ile kişilik hakkı arasında gerekli hassas dengenin kurulmasını sağlamak, kişi ve kuruluşlar hakkında gerçek dışı bilgilere yer veren ya da bu kişi ve kuruluşların şeref ve itibarlarına ölçüsüz müdahalede bulunan bir yayımı yapan basın kuruluşunun sahip olduğu yayım yapma imkânını bu kişi ve kuruluşlara da tanıyarak bu konulardaki cevabın aynı basın kanalında yayımlanmasını zorunlu kılmaktır. O hâlde bu hak, basın özgürlüğünün ve basın mensuplarının haber verme ve editoryal özgürlüklerinin özüne dokunmayacak ve aynı zamanda hak sahibinin çıkarlarını koruyacak şekilde kullanılmalıdır (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. *Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik*, § 58). Anayasa Mahkemesi önüne gelen başvurularda çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için gerekli olan üç aşamalı testin yukarıda yer verildiği şekliyle somut olayda uygulanıp uygulanmadığını denetler. Bu bağlamda düzeltme ve cevap talebinin kabul edilebilmesi için öncelikle yapılması gereken, Anayasa'nın 32. maddesi ile zaruri kılınan *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması* veya *kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması* şartlarından en az birinin somut olayda bulunup bulunmadığının belirlenmesidir.

56. Başvuru konusu olayda, başvurucunun sorumlu yazı işleri müdürü olduğu ve Karadeniz bölgesinde yayın yapan bir yerel gazetede bir köşe yazarı Ak Partinin Trabzon'da gerçekleştirdiği il kongresi ile ilgili gözlemlerini yazmıştır. Köşe yazısında esas itibarıyla Cumhurbaşkanının kongrede yaptığı konuşma yorumlanmıştır. Bununla birlikte yazar aynı zamanda Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı O.F.G. hakkında iki hususa değinmektedir: İlk olarak gazeteci, parti il başkanının, bir milletvekili ve büyükşehir belediye başkanı olan O.F.G. ile ilişkisinin parti teşkilatının oluşumunda etkili olduğuna ilişkin kanaatini paylaşmış; bu şekilde oluşturulmuş bir teşkilatın kapsayıcı olmadığını değerlendirmiştir. İkinci olarak müze ve yeşil alan olarak kalması hususunda mutabakat sağlanmış bir yapıyı O.F.G.nin bir bakanla gizli iş birliği yaparak başka bir amaca tahsis etmeye çalışmasına kamunun izin vermediğini ileri sürmüştür. Yazıda, O.F.G.nin yürüttüğü görevle bağlantılı ilişkilerine dair hususların yer aldığı, bunun dışında kişiliğini veya özel hayatını hedef alan bir ifade ya da eleştiriye yer verilmediği, ayrıca şahsına yönelik subjektif bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.

57. Sulh Ceza Hâkimliğinin düzeltme ve cevap metninin yayımlanması kararı ile itirazın reddi kararının birlikte değerlendirilmesinden Hâkimlik tarafından *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması* veya *kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması* şartlarından en az birinin somut olayda bulunduğu kanaatiyle karara varıldığı, O.F.G.nin görev ve yetkisini kötüye kullanarak hukuka aykırı davranışta bulunduğu yönelik iddiaya köşe yazısında bir dayanak gösterilmediği vurgulanarak genel ve soyut nitelikteki bu iddianın -talep edeni yolsuzlukla itham eden bu iddia her ne kadar suç oluşturmaya ve basın hürriyeti kapsamında kalsa da- düzeltme ve cevap hakkının kullanımını gerekli kıldığı sonucuna ulaşıldığı, böylece şeref ve itibara yönelik müdahalenin düzeltme ve cevap metni yayımlatmayı gerektirecek ağırlıkta olduğu ortaya konularak çatışan menfaatlerin dengelenmeye çalışıldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla düzeltme ve cevap talebinin kabul edilebilmesi için gerekli olan ilk koşulun Hâkimlik tarafından ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı söylenemez.

58. İkinci olarak yayımlanması kabul edilen metnin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba tekabül edip etmediğinin belirlenmesi gerekir. Düzeltme ve cevap metninin içeriğinden, köşe yazarının parti teşkilatının oluşumunda müştekinin rolüne ilişkin kanaat açıklamasına karşılık müştekinin köşe yazarının mesleki yeterliliğinden ziyade şahsını hedef aldığı görülmüştür. O.F.G.nin yazar hakkında *hırsının esiri olduğuna, ihtiraslarının aklının önüne geçtiğine* ve *rahatsız bir ruh hâline sahip olduğuna* ilişkin değerlendirmeleri, köşe yazısına ilişkin olmaktan çok yazara yönelik değer yargıları olma niteliğindedir. Yazara yönelik *"bölücülük, parçalayıcılık, tefrika oluşturmak, parti bütünlüğüne saldırmak"* gibi ciddi ithamlar barındıran ifadelerle birlikte ele alındığında şahsına bir saldırı niteliğine dönüşen bu sözlerle O.F.G.nin kendisine yöneltile eleştirilere cevap vermenin çok ötesine geçtiği ortadadır. Bununla birlikte Hâkimliğin gerekçeli kararlarında düzeltme ve cevap metninin teknik anlamda bir düzeltme ve cevaba karşılık gelip gelmediği, yayının hangi kısımlarının haberde yer alan iddialara karşı verilmiş bir düzeltme ve cevap olduğu tartışılmamış, testin ikinci aşamasının gerektirdiği nitelikte bir inceleme ortaya konulamamıştır.

59. Bir yayında bulunacak yazıları seçme hakkı olan editoryal takdir yetkisinin kural olarak yayıncının kendisinde olduğunu belirtmek gerekir (*Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik*, § 54). Bu bağlamda devletin pozitif yükümlülüğünün bir parçası olan düzeltme ve cevap hakkı bireylere düzeltme ve cevap yolu ile basına sınırsız bir şekilde müdahale hakkı

tanınmamaktadır. Dolayısıyla tekrar etmek gerekirse düzeltme ve cevap hakkı sadece istisnai durumlarda bireye tanınmış olup kapsamı bireye ilişkin haber ile sınırlıdır.

60. Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesine göre başvuru, haberde yer alan iddiaların karşılığı olmayan ilgisiz içerikleri, başka bir ifadeyle teknik anlamda düzeltme ve cevap niteliği taşımayan unsurları yayımlamak zorunda bırakılmıştır. Basın ve ifade özgürlüğüne böyle bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini kabul etmek mümkün olmamıştır. Dahası O.F.G. ile ilgili açıklamaların köşe yazısının oldukça sınırlı bir bölümüne tekabül etmesi karşısında düzeltme ve cevap metninin bariz bir şekilde uzun olması nedeniyle basının editoryal özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılı olmadığı da açıktır. Bu sebeplerle gazeteci olan başvuruçunun ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

61. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

62. Başvuruçucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

63. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda gazetede yayımlanan köşe yazısına karşı düzeltme ve cevap talebinin Mahkemece kabul edilmesi nedeniyle başvuruçunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. İhlale yol açan düzeltme ve cevap metninin gazetede yayımlanmış olması nedeniyle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruçuya talebiyle bağlı olarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Başvuruçuya net 10.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE**,

D. 294,70 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.094,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya **ÖDENMESİNE**,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

Başvuru Numarası : 2018/18910
Karar Tarihi : 5/9/2024

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.